

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobce: **P. R.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 25. 3. 2013, č. j. X, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 30. 5. 2013, č. j. 41 Ad 21/2013 – 22,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u Krajského soudu v Brně dne 3. 5. 2013 se žalobce (dále též „stěžovatel“) domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 25. 3. 2013, č. j. X, jakož i prvoinstančního rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 3. 1. 2013, č. j. X, ve věci jeho žádosti o změnu výše invalidního důchodu.

Stěžovatel současně požádal o ustanovení zástupce z řad advokátů s ohledem na rozsah opravy vad správního rozhodnutí a budoucí právní názor pro správní orgán. Ustanovení advokáta je podle něj opodstatněno i v souvislosti s žádostí o znalecký posudek. Stěžovatel dále poukázal na hledisko zdravotní s tím, že někdy není schopen vnímat obsah listiny. Dodal, že je u něj splněn předpoklad osvobození od soudních poplatků.

Usnesením ze dne 30. 5. 2013, č. j. 41 Ad 21/2013 – 22, Krajský soud v Brně žádost stěžovatele o ustanovení zástupce zamítl, neboť dospěl k závěru, že není splněna jedna z podmínek stanovených v § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), tedy potřeba ochrany práv stěžovatele. Krajský soud vycházel za závěru rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 – 64, www.nssoud.cz, podle něhož bude advokát ustanoven zástupcem účastníka k ochraně jeho zájmů tehdy, jde-li o věc složitou po stránce skutkové nebo právní a jestliže potřeba ochrany práv

účastníka vyjde v soudním řízení najevo. V projednávané věci se jednalo o žalobu proti rozhodnutí žalované ve věci žádosti stěžovatele o změnu výše invalidního důchodu z důvodu zhoršení zdravotního stavu podle § 41 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. V řízení o této žalobě krajský soud posuzuje zákonnost rozhodnutí žalované zejména na základě přezkoumání zdravotního stavu žalobce. Vychází přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. Podle krajského soudu tak nejde o případ natolik skutkově složitý a právně obtížný, aby stěžovatel musel být zastoupen advokátem. Žaloba stěžovatele navíc neměla vady, které by bylo třeba odstraňovat. Vzhledem k tomu, že největší nároky po odborné stránce klade na účastníka řízení formulování samotného návrhu (žaloby), navíc v poměrně krátkém časovém úseku, je právě obsahová a formální úroveň sepsané žaloby kritériem pro závěr soudu o potřebě ochrany práv účastníka. Stěžovatel se dostatečně kvalifikovaným způsobem obrátil na soud, učinil tedy v projednávané věci vše, co mohl podle právních předpisů k ochraně svých práv učinit. Krajský soud dodal, že v řízení o žalobě není právní zastoupení povinné. Na základě uvedeného dospěl krajský soud k závěru, že ustanovení advokáta není třeba k ochraně práv stěžovatele.

Stěžovatel napadl usnesení Krajského soudu v Brně včas podanou kasační stížností z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Připomněl, že vedle ustanovení zástupce žádal i osvobození od soudních poplatků, a to v souvislosti s žádostí o znalecký posudek. Podotkl, že obecné osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb. se na náklady znaleckého posudku nevztahuje. Stěžovatel dále upozornil na to, že pokud bude znalecký posudek vypracován, bude mu předložen k nastudování a vyjádření. S touto listinou se přitom dosud nesetkal. Krajský soud opomněl zohlednit zdravotní hledisko, u stěžovatele se projevuje recidiva mozkových mrtvic. CMP-TIA je nevyzpytatelná neurologická nemoc, mnohdy znemožňuje úsudek, rozhodování, porozumění věci či slovu, případně pohyb. Stěžovatel dále poukázal na rozhodnutí jiných soudů ve věci jeho osvobození od soudních poplatků i ustanovení advokáta. V těchto rozhodnutích bylo zohledněno hledisko finančně sociální i zdravotní. Stěžovatel má za to, že odůvodnění rozsudku krajského soudu je formalistické, bez hlubšího zkoumání a individuálního pohledu na veškeré okolnosti. Krajský soud pomíjí zásady právní jistoty, předvídatelnosti rozhodování i spravedlivého řešení věci. Stěžovatel proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud usnesení Krajského soudu v Brně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Krajského soudu v Brně v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s., může předseda senátu navrhovateli (žalobci), u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování v takovém případě platí stát. Rozhodnutí o ustanovení zástupce je tedy závislé na splnění dvou zákonných podmínek: kromě hodnocení majetkových a osobních poměrů účastníka přihlíží soud též k tomu, zda je zastoupení třeba pro ochranu práv navrhovatele.

Z výše uvedeného je patrné, že v řízení o správní žalobě není zastoupení advokátem povinné; nemajetnost a absence právního vzdělání na straně žalobce samy o sobě tedy nezakládají důvod pro ustanovení zástupce z řad advokátů. Tomu ostatně odpovídá i praxe, kdy se nemalá část účastníků řízení probíhajících podle soudního řádu správního domáhá svých práv přímo, bez jakéhokoli zastoupení. Institut ustanovení zástupce není obecně institutem sloužícím k zajištění zastoupení nemajetných účastníků řízení bez právního vzdělání, nýbrž institutem,

pokračování

jež má být využit až v případech, kdy nemajetný účastník bez ohledu na své vzdělání není způsobilý bránit svá práva před soudem sám.

Krajský soud se v projednávané věci potřebou ochrany práv stěžovatele náležitě zabýval, přihlédl přitom k charakteru projednávané věci i k úrovni podané žaloby. Nejvyšší správní soud se pak ztotožnil s jeho závěrem, že nebyl důvod k pochybnostem o způsobilosti stěžovatele hájit si před soudem své zájmy sám. Nejvyšší správní soud předně zdůrazňuje, že s účinností od 1. 1. 2012 došlo novelou soudního řádu správního – zákonem č. 303/2011 Sb. ke zpřísnění podmínek pro ustanovování zástupce a zúžení této možnosti na případy vskutku závažné jak z hlediska svého dopadu na účastníka, tak i z hlediska právní náročnosti věci. Zatímco dříve postačovalo prokázat potřebnost ustanovení zástupce k ochraně práv účastníka, nyní musí být toto ustanovení *nezbytně třeba*. Více než dříve tedy bude ustanovení zástupce na základě žádosti účastníka řízení institutem výjimečným. Stěžovatel by však uvedenou podmínku nesplnil ani podle dřívějšího, mírnějšího znění zákona a k němu se vztahující judikatury Nejvyššího správního soudu. Nejvyšší správní soud totiž dospěl k závěru, že stěžovatelem podaná žaloba proti rozhodnutí správního orgánu obsahovala veškeré požadované náležitosti, včetně vymezení žalobních bodů a tím i vymezení rozsahu soudního přezkumu. Obsahovala též návrh výroku rozsudku. Krajský soud tedy nepochybil, pokud uvedenou podmínku nepovažoval za splněnou.

Stěžovatel potřebu ustanovení zástupce zdůvodňoval i tím, že pokud bude v soudním řízení vypracován znalecký posudek za účelem posouzení jeho zdravotního stavu, bude mu předložen k nastudování a vyjádření, on se však s listinou takové povahy dosud nesetkal. Tato námitka není podle Nejvyššího správního soudu opodstatněná, neboť stěžovatel již ve své žalobě řádně formuloval námitky směřující vůči posouzení jeho zdravotního stavu žalovanou a proti závěrům posudku ČSSZ ze dne 12. 3. 2013 zpracovaného v rámci správního řízení.

Nejvyšší správní soud dodává, že o způsobilosti stěžovatele hájit sám své zájmy svědčí i to, že podaná kasační stížnost odpovídala všem zákonným požadavkům, stěžovatel jasně formuloval, proč se závěrem krajského soudu o potřebě ochrany svých práv nesouhlasí.

Stěžovatel dále upozornil na to, že vedle ustanovení zástupce žádal i osvobození od soudních poplatků, a to v souvislosti s žádostí o znalecký posudek. Jak Nejvyšší správní soud zjistil, stěžovatel ve svém návrhu datovaném dnem 3. 5. 2013 žádal, aby soud provedl šetření ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s. a vydal rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu. Nejvyšší správní soud má předně za to, že tuto žádost lze chápat tak, že stěžovatel navrhoval, aby krajský soud posoudil splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků jako jednu z podmínek pro ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 s. ř. s. Krajský soud však nebyl povinen se touto podmínkou zabývat, když shledal, že v projednávané věci není splněna druhá z podmínek, tedy potřeba ochrany práv stěžovatele. Nejvyšší správní soud dále uvádí, že řízení ve věci invalidního důchodu je od soudních poplatků osvobozeno podle § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Jestliže je řízení od soudních poplatků osvobozeno ze zákona, soud již o této otázce nerozhoduje.

Stěžovatel ke své kasační stížnosti přiložil řadu soudních rozhodnutí civilních soudů o jeho žádostech o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta. Podmínky pro ustanovení zástupce v civilním řízení jsou upraveny v § 30 o. s. ř. Soudní řád správní vymezuje vlastní podmínky pro ustanovení zástupce v § 35 odst. 8 s. ř. s., tyto podmínky správní soud posuzuje samostatně, a to vzhledem k okolnostem každého jednotlivého případu. Krajský soud tak nebyl v projednávané věci vázán závěry civilních soudů vyjádřených v předložených rozhodnutích ohledně nezbytné potřeby ochrany práv stěžovatele.

Na základě všech shora uvedených skutečností dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. V řízení o kasační stížnosti byl jediným účastníkem (kasační stížnost byla podána proti procesnímu usnesení krajského soudu vydanému v dosud probíhajícím řízení o žalobě s účinky jen vůči jeho osobě), o nákladech žalovaného proto soud nerozhodoval.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 28. srpna 2013

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu